

Žehuň v dokumentech kroniky

Výpisy z Protokolů obecního zastupitelstva z let 1878 až 1920

Na sklonku padesátých let minulého století jsem byla pověřena vedením obecní kroniky, protože se dosavadní znamenitá kronikářka a učitelka Jiřina Kvasničková musela psaní kroniky z politických důvodů vzdát. Kroniku nikdo devět roků nevedl. Proto jsme s manželem začali nejdříve pátrat po materiálech. Tu jsme objevili na půdě dnešního obecního úřadu objemný svazek zažloutlých a potrhaných listů. Prvním úkolem bylo seřadit jednotlivé listy podle dat, poškozené listy poopravit a následně je dát svázat do knihy s pevnými deskami. Tak byl zachován do dnešních dnů jeden z nejstarších dokumentů obecní kroniky. Díky tomu máme dnes možnost vrátit se do uplynulých dnů tehdejších obyvatel naší vesnice, poznat bezprostředně a věrohodně nejen jejich život, který byl diametrálně odlišný oproti dnešní době, ale vcítit se i do jejich mentality.

Nechme tedy už promlouvat **Protokoly obecního zastupitelství z let 1878 až 1920**. Podotýkám, že věty, které budu citovat, nebudu žádným způsobem upravovat, protože jakýkoliv zásah, ať stylistický či gramatický, by setřel kolorit tehdejší doby, byť to bude často na úkor srozumitelnosti. Za to se omlouvám.

Protokol ze dne 12. května 1878 – bod 3: „*Mnoholy se ma dat šutru na obecni silnici: Ustanovil vybor aby se na obecni silnici dalo ve veřejne dražbě 60. hromádek šutru, mimoto co jsou u p: Jelinka. Ustanovil vybor za jednu hromatku šutru aby každý šutr koupil za 3 zl. hromatky museji bit tak velky jako na okresni silnici.* (Ptám se čtenářů těchto řádků: Není to kouzelné i přesto, že pisatel nerespektuje ani ukončení vět?)

Protokol ze dne 15. srpna 1878 – bod 2: „*Pojednání stran obecního policajta a nočního hlýdače poněvadž noční hlýdač vypověděl zdálíž se to ponecha jednomu neb ne: Bilo usněšeni od vyboru jednohlasně aby ponechalý obje služby jednomu aby vypsalo ohlasení o toto místa do 3ho Srpna 1878. by si každý pořadný a zachovaly člověk podal žádost u představeného.*“

Protokol ze dne 6. ledna 1879: „*Volba do okresního zastupitelstva Král. Městeckého bila konana a pročež byly za udy voliče zvoleny pan Alois Vaclavik, pan Jan Kukla jednohlasně... Pan Alois Vaclavik navrhoval by se dala žádost na sl. c.k. okresni hejtmanstvi zdaly a pod jakyma vyminkama by sem daly stanici četnickou.*“ V bodě 6 máme doklad o počínajícím rozvoji kulturního

života obce: „*Žadost občanske besedy Žehunske by se jim pučoval časopis pokrok usnesl se vybor na tom by se jim pučoval druhý den v poledne.*“ (V roce 1878 byla založena v Žehuni Občanská a čtenářská beseda a začalo se také rozvíjet divadelnictví.)

Protokol ze dne 2. března 1879: „*Co se ma učinit u dlužniku co se dosud nepřihlasil bylo tedy usnešeno co jsou přes 10 zlatých dlužni by se odevzdaly p. Notari dále bylo usnešeni by se starému Tichymu dluh odpuštěn a co ma opachtovany dilce by se mu ponechal zdarma dale byl také starému Volnymu dluh odpuštěn. Bylo také dále stran dilce po Janu Přibylovi co se ma učinit. Přihlásil se p. Jan Novák že dilce převezme a dluh 24 zl 50 kr že zaplati což bylo jednohlasně přijato.*“

Od roku 1880 psal zápisy nový starosta Jan Kukla, předešlé pocházely od starosty Jana Tlapáka.

Protokol ze dne 25. ledna 1880: „*Na dopis okresního zástupitelstva z Král. Městce, ohledně silnice ze Žehuně na hranice Choťovické okresu Chlumeckého, stavět se bude pod tou výminkou, když cukrovár Libnovský polovičku veškerého nákladu ponese, kdežto druhou polovičku veškerého nákladu ponese obec Žehuň.*“ (Pozorný čtenář jistě postřehl, že chyb v zápise částečně ubylo, což také souviselo i s osobou zapisovatele. Téměř dokonalé byly pozdější zápisy, které prováděl mlynář Alois Václavík. Máme také možnost porovnat jejich úroveň s dnešními záznamy, které jsou perfektní a zpracovávají se na počítači.

Protokol ze dne 24. dubna 1881: „*Žádost Františka Kukly truhláře by jemu povoleno bylo hostinec v čís. d. 81 zříditi, byla čtena a jednohlasné svolení p. výboru mu udělené.*“

Protokol ze dne 21. srpna 1881: „*Žádost hasičů byla vyřízena v ten způsob, aby se psalo do Prahy na Smejkalu o ceníky stříkaček, a pak aby se dále sním projednávalo.*“ (Uvádí se, že oficiálně byl Sbor hasičů v Žehuni založen roku 1882, sbor se později rozpadl a zápisy o jeho činnosti se zachovaly až od roku 1922.)

Ku cti tehdejších představitelů obce slouží další zpráva z tohoto protokolu: „*Dále povolilo obecní zastupitelstvo jednohlasně na národní divadlo příspěvek 50 zlatých.*“

Protokol ze dne 27. listopadu 1881: „*Ohledně placení školného usnesl se výbor na tom jednohlasně, by se sobotáles i nadále z obecní pokladny platil, však jen za příslušníky obce zdejší.*“

Zastavme se v roce v roce 1883, kdy je starostou opět pan Jan Tlapák. Dne 4. února se v zápise říká: „*Ve volných návrhach bylo od pana Václavíka navrženo aby se zřídil sbor pro vysazování stromu v zdejší obci a zvoleni ktomu byli pan Jan Kukla rolník a pan František Tlapák posmistr.*“

Dne 3. března se píše: „*...sešlo se zastupitelstvo obcní a usneslo se jmenem obce Žehuně, že nechá pro četníky seříditi byt ve vlastním obecním domě sestavajici ze dvou světnic k bydlení, jedne kuchyně se siní a z jedne místnosti jenž by co šatlava sloužiti měla.*“ Domek čp. 140, v němž byly v roce 1889 usazení četníci, znají starousedlíci jako pozdější chudobinec. Po jeho zbourání v roce 1972 dostala toto číslo hasičská zbrojnice.)

Zápis z 20. dubna 1884: „*Žádost obce Hradčanske skrze postavení silnice byla jednohlasně zamitnuta poněvadž poměry jsou velmi špatne a mame již silnici k Dobšicům co nejdříve postaviti.*“

Dne 25. ledna 1885: „*Žádost Kominika byla přijata by na 6 roku službu konal. Žadost zvěrolékaře byla vyřízena až se poptame jestli již od někudy dostal remuneraci (myslí se renumerace tj. vyrovnání pohledávky) a mnoholy.*“ (Důkaz nejen hospodárnosti, ale i obezřetnosti v rozhodování tehdejších pánů zastupitelů.)

14. července 1886: „*Pan Václavík co nájemce rybolovu čini oznámení že urozený pan Hra. Ok. Kchýnsky se svými zřízeními dne 2. července 1886, ve vodach řeky Cidlini lovil a tím porušil právo obcí náležející a jemu propachtovane...*“ (Spor s panstvím chlumeckým se vlekl až do roku 1889, až byl nakonec uzavřen smírem.)

18. července 1886: „*Poněvadž se hasičský sbor starý vzdal sve činnosti, bylo od obecního zastupitelstva usnešeno, by se dalo oznámení že bude zařizovat hasičský sbor znova. Dále Josef Stekly přišel a prosil obecní zastupitelstvo ustně by se ponechal v obecním domě což se mu slíbilo.*“

pan Vaclavík dal návrh by co jsou v obecním domě by nějakou práci co jim p. starosta nařídí vykonali. bylo jednohlasně přijato. “

19. září 1886: „Žádost Anni Šifnerové byla vyřízena poněvadž jest příslušná do obce Nove Baň by ji obec Nova Baň podporovala poněvadž si chudý ustav sama řídí. A co se týče Anni Šeblove by se ji dalo vyjádření že zdejší žabraci chodí si každý patek od domu k domu a almužnu dostává a každého 1/4 roku dostávají z chude pokladny 1 zl na přilepšenou tak jestli se vám toto vyjádření lyby tak se můžete přistěhovat do Žehuně.

4. září 1887: „Žádost Anni Tlapákové... byla vyřízená že bude každého 1/4 roku dostávat z chude kasi jako jiné žebráci 1 zl.“ (Zmínky o žebrácích a příspěvcích z „chudé kasy“, pozdějšího „chudinského ústavu“, se v dalších zápisech objevují pravidelně, právě tak jako zápisy o tom, jak postupovat s dlužníky.)

20. května 1888: „ správa revizoru účtu za rok 1886 byla předečtená byla pozastavka že policajt mněl roku 1885 vybráno na oblek a službu 120 zl a roku 1886 86 zl 5 kr. takže se to nesrovnáva. “

13. května 1888: „ Ve volných návrhách bylo od p. Jana Kukli navrženo, by si každý ze svých dítek školní plat zapravil... Podal pan Václavík návrh stran odkoupení pěti losu po jednom zlatým na zbudování národního divadla v Brně byl ten návrh jednohlasně přijat. “ (Zase vidíme v rozhodnutí náznak dobročinnosti.)

28. října 1888: „Dopis od ct. hejtmanství stran nového hřbitova byl vyřízen následovně že se místo za vsi ke Kolinu bud od pana Vaclavíka aneb od Václava (jméno nečitelné) odkoupi.“ (Nový hřbitov zřídila obec nákladem 70 000,- Kč o mnoho let později, byl dán do provozu až 22. října roku 1925, pozemek na něj odprodal obci pan Antonín Votava z čp. 43 a dlážděná přístupová cesta stála 80 000,- Kč.)

Zápis z 11. listopadu 1888 dokládá, že nejen škola, ale také obecní zastupitelstvo nesmělo opomíjet výročí panovnického domu: „Usnešení obecního zastupitelstva že se dá na památku 40 letého panování jeho cis. kral. apoštolského Veličenstva 50 zl na založení parku u školi. “ (Také tento počín nám jistě něco připomíná.)

Poslední zasedání obecního zastupitelstva roku 1889 z 8. prosince řešil mimo jiné: „Jak naložiti s děvčetem Annou Němcovou kteroužto dne 5. prosince její dosavadní živitel František Hycelt z Krátonoh obecnímu úřadu za břemeno přivezl.“ Bylo usneseno: „...by děvče Anna Němcova byla odeslana do všeobecné nemocnice Novo Bydžovské, a aby ji k tomu potřebné listiny totiž list domousky a chudinský vystaveny byly a pruvodčímu jejímu na cestu potřebná částka z obecní pokladny vyplacená byla; pakli by ji v nemocnici přijmouti nechtěly má se na zpět do Krátonoh ku svému příteli dodati a jemu požadovanou částku pět zlatých měsíčně platiti; Naproti tomu má se Františkovi Kloučkovi na chlapce jen čtyřicet zlatých ročně vypláceti. “

Poslední uváděná zpráva z konce osmdesátých let předminulého století nezní povzbudivě, nicméně je nezvratným dokladem, jak těžce se žilo ve vsi chudým lidem. Jaké štěstí, že o tom můžeme dnes jen číst!

Pokud Vás ještě neunavilo luštění zápisů v **Protokolech obecního zastupitelství z let 1878 až 1920** a nepohoršujete se nad jejich doslovnou interpretací, můžeme pokračovat v oživení posledního desetiletí devatenáctého století. Řešení problémů, starostí i úspěchů tehdejších obyvatel naší obce je zachyceno na stránkách 97 až 175. Pokusím se vybrat z nich to nejpodstatnější, co tehdejší dobu nejlépe charakterizuje. Nebudu opakovat záznamy o žádostech nemajetných občanů o podporu či slevu nájmu z obecního dílce (ačkoliv není zápis, v němž by tehdejší představitelé obce nebyli nuceni rozhodovat o potřebnosti podpory nemajetným, buď kladně, nebo záporně, případně určovat, kde je považován za žebráka s nárokem chodit po žebrotě dům od domu, dostávat podporu z chudinské pokladny, chodit po vsi s flašinetem apod.). Nebudu ani uvádět pravidelné volby místní školní rady, zprávy revizorů účtů, rozpočty a hospodaření obce, přijímání ponocných a polních hlídačů, vymezení jejich platu a povinností (úryvek je citován ve Sborníku Žehuň a okolí na str. 12), udílení domovských listů a zprávy, o kterých jsem se už na předešlých stránkách zmiňovala.)

Zaujal mě volný návrh p. Aloise Václavíka ze dne 18. ledna 1890: „...*jaké opatření se má učiniti aby občina pod hurou aspoň nějakého vytežku obecní kase poskytovala.*“ (Občina byla společná obecní pastvina pro dobytek, kam se nesměly vyhánět husy. O jejím využití, později i rozorání, se rokovalo na mnoha zasedáních.)

Z 16. února 1890 je zajímavý tento zápis: „*Hasičům při požáru u Krojidlů má se účet zpropitného vyrovnati. Pro budoucnost má se sboru vždy na takovou útratu 5 zl. vysaditi, a jest věcí jejich, aby si pak pití obstarali sami...*“ (Jednalo se o požár čp. 11, dnešního kulturního domu, v němž je sál, knihovna a pošta.)

V několika zápisech z roku 1890 se řeší nejprve žádost a následně nespokojenost nad nedostatečnou výší příspěvku za škody způsobené krupobitím. V dalších několika záznamech koupě obecního býka. U rozpočtu obce za rok 1890 ve výši 4616 zl. 17 kr. se objevil schodek 746 zl. 22 kr., který se převedl na příští rok.

Na počátku roku 1891 se rozhodovalo „*Jak naložiti se stržemi způsobenými jarními vodami...*“ a „*Jak naložiti s loukou „Býkovkou.*“ Padlo rozhodnutí: „*Nekoupí-li se nový obecní býk má se louka ve dražbě pronajmouti, avšak teprvé, až bude s trávou.*“ (Dvě louky „býkovky“ se dávaly do užívání tomu, kde se staral o obecního býka a k tomu ještě 20 zlatých ročně na další jeho krmení.) Úsměvný je dodatek z roku 1894: „*Vydržovatel onoho býka bude vazaný, že musí toho samého v dobrém stavu udržovati a jen občanům Žehuňským ku kravám připouštěti, schledali by se a pustil by býka ke kravám do jiné obce bude po prvé 2 zl. a kdyby se věc opakovala 5 zl trestan a konečně že se jemu býk odebere.*“

5. července 1891 se píše: „...*příspěvek na obvod. lékaře obnáší za 10. měsíců 1891 33 zl. 17 a 1/2 kr.*“ (Stálý lékař přišel do Žehuně až v roce 1901, působil zde až do své smrti v roce 1934 a bydlel v čp. 11.)

Zápis z 31. srpna 1894 dokládá, jak se v minulosti řešilo zabezpečení sirotků (či snad opuštěného dítěte - to zápis neuvádí): „*Přípis všeobec. porodnice v Praze ohledně tam se nalézajícího dítěte po Kateř. Šifnerové, roz. Steklé. Usnešeno: Navrhnouti ředitelství, by dítě bylo z ústavu vydáno na ošetřování na venek za náhradu 22. kr. deně, které obec platiti musí, možnoli vlastní babičce tohoto dítěte Marii ovdovělé Steklé.*“

Jméno „Franta Dlouhopolskej“ není pamětníkům obce neznámé; byl jedním z obyvatel místního chudobince. O něm se 24. srpna 1894 píše: „*Nemocnému (poškozený na noze) Fr. Dlohopskému má býti po 14 dnů podpora u pekaře Tlapáka na obec. účet vydáváno po 2 ks deně chleba, jež pak obec zaplatí.*“

Na sklonku roku dostala obec příkaz provést opatření proti šíření cholery. Byla ustavena zdravotní komise a určena izolační místnost v domku na obecní zahradě.

4. února 1895 usneseno: „...*knížku obec. Spořitelny Král. Městecké, znějící na vklad 1 200 zl. odevzdati k uschování p. Václavíkovi, což tento přijal. Jest to totiž kmenové jmění obce Žehuně.*“

1. května 1896 se obec rozhodla přispět finančně na opravu kostnice na hřbitově a podílela se také na opravách farských budov. V roce 1898 však vyvstal mezi farářem a obcí spor. V úvodu obsáhlého dopisu adresového: „*Důstojnému panu Františku Jeřábkově t.č. Faráři v Žehuni*“ pisatel uvádí: „*Na Váš ze dne 23 břez 1898 podepsaný protest proti výsazování stromořadí poblíže farních budov přimětež odpověď a jako viřízení toto nasledující usnešení obec. vyboru... Když ale dle Vašeho osobního mynění nove stromořadí, které pan Vaclavík na obecním pozemku svým nákladem a přičiněním podél farních budov vysazel, není po chuti Vaši, prohlašujeme mi tímto že se nám toto vplně myře liby a že tento náhled náš zdíli veškeré občanstvo. Žeby stromy ty budovám farním škodily, jest mylný Váš soukromý náhled, a račte se jen na jiných chatrněji postavených budovách u nich stare již stromy mnohem blíže davno již stojí o opaku přesvědčiti... Když pak ráčil jste do památní knihy farské zapsati svůj protest tež připojujeme žádost biste si neobtěžoval zanéstí tam i toto naše vyřízení. Toto naše usnešení stalo se s plnou jednodhlasností celeho dnes přítomného obec. zastupitelství.*“

Stále ještě jsou našimi průvodci výletu do minulosti **Protokoly obecního zastupitelství z let 1878 až 1920**, ale ocitli jsme se už na počátku dvacátého století. Hned z prvního zápisu, datovaného 20. lednem 1901, postřehneme jednu změnu: „*Odměna za práce při sčítání lidu panu učiteli Vonkovi povoluje se ve výši 100 Korun.*“ (Učitel a komeniolog J. R. Vonka /1877-1964/ zaslal na sklonku svého života v roce 1959 do zdejší školy obsáhlé výpisy ze Zemských desek, které podstatnou měrou přispěly k poznání nejstarší historie Žehuně. V přátelském dopisu sděloval, že na své působení v Žehuni rád vzpomíná a že bydlel u Vondrušků.)

Zápis z 12. května 1901 dokumentuje, jak vynalézavě motivovali představitelé obce dva polní hlídače: „*Z pokut uložených přistiženým jima viníkům připadne polovička tomu hlídači, jenž viníka postihl a udal.*“

Tehdejší poštmistr byl pověřen také tímto úkolem: „*Stran obecní váhy má být požádán p. poštmistr, aby byl tak laskav, a klíče od ní u sebe ponechal uschovány. Za otevření váhy a upotřebení té samé má býti každý cizí povinen, jemu 10 kr 20 h. k jeho ruce zaplatiti z čehož není povinen nikomu účty skládat.*“

V roce 1901 odkoupili hostinec čp. 11 (původně zájezdní hospoda, dnes kulturní dům) od pana Františka Krojidla mí prarodiče Josef Vaníček s manželkou Anežkou, v roce 1902 se hovoří o hostinci p. Říhy čp. 100, který pamatujeme jako obecní hostinec a později jako starou školní jídelnu čp. 100 a v roce 1861 o hostinci p. Václava Kvasničky.)¹

V zápise z 19. února 1902 se říká: „*Starosta Tlapák prohlásil, že se úřadu starostenského vzdává a vyzívá zastupitelství, aby předsevzalo volbu starosty nového – leč že by mu zastupitelství k dosavadnímu služnému ročně 100 Korun přidal. – Podmínka tato přijata všemi hlasy načež starosta Tlapák prohlašuje, že v úřadu tom potrvá do 3 roku dále.*“ (Asi si nikdo v té době nechtěl starostenský úřad na svá bedra naložit.)

V zápise z 11. května 1902 se hovoří o zařazení Kateřiny Hálové mezi žebráky. (Starousedlíci si jistě na rodinu Hálových z chudobince pamatují. Právě tak jim není neznámé jméno Josefa Skohoutila, kterému byl 30. listopadu 1902 povolen v jeho obchodě výčep lihovin. Do Skohoutilova obchodu v čp. 77 (dnes tu bydlí paní Marta Lohnická) jsme chodili nakupovat, než byla postavena samoobsluha.)

Nemohu opomenout poznámku z 15. března 1903, která svědčí o tom, jaké povinnosti se musel zhostit tehdejší starosta: „*Za přechování starého Bendáska, který již po dobu 4 měsíců jest naložen u p. starosty Tlapáka, má se nahraditi měsíčně Kor. 10 – dohromady tudíž 40 Korun. Na další Bendáskovo přechování má se vypsati dražba, kdo si ho chce přijmout.*“ (Pro dnešní dobu nepředstavitel! Ale daleko šokující je následující zápis: „*Co se týče Bendáska, usneseno ve volných návrhách na tom, aby každodenní nocleh dostával po jednotlivých číslec, což platí pro všechny.*“ (To mi připomnělo vlastní, i když ne tak otřesný zážitek, který se datuje rokem 1947, kdy jsme byli jako maturanti nuceni přijmout své první učitelské místo v pohraničí. Tehdy nám přidělil obecní úřad stravování také po jednotlivých domech, ale střídání bylo měsíční.)

Přestože se obecní zastupitelstvo i v první polovině tohoto desetiletí muselo neustále zabývat nejen řešením otázky jak zajistit chudé, ale především intenzivními přípravami ke stavbě silnice mezi Žehuní a Dobšicemi (později se plánovala i silnice do Choťovic), neopomnělo na své slavnostní mimořádné schůzi 13. května 1905 jmenovat u příležitosti sedmdesátin čestným občanem „*...nejvyššího maršálka Království Českého Jiřího Lobkovice v uznání jeho snah, směřujících k povznesení samosprávy Království českého...za čestného občana Žehuně*“, byla mu provolána sláva a zaslán telegram tohoto znění: „*Obecní výbor zvolil ve své slavnostní schůzi dnes konané Vaši jasnost čestným občanem Žehuně.*“ (Jak povznášející to jistě bylo pro občany Žehuně - pokud se o tomto rozhodnutí vůbec dozvěděli – ve srovnání s jejich každodenními starostmi!)

¹V lednu 2010 jsem dokončila historii tohoto mého rodnému domu a bude tvořit přílohu k dokumentům v roce 2010. Již několik roků se využívá tato rozsáhlá budova, která je majetkem obce, jako kulturní dům a v jeho prostorech sídlí také obecní knihovna a poštovní úřad.

Rozpočet obce na rok 1905 vykazoval příjmy 14 979,26 K, vydání 13 994,74 K. Rozpočet školní na školní rok 1906/07 1 573,32 K.

30. prosince 1907 čteme: „*Stavba nové školní budovy byla též 12 hlasi přijata, proti stavbě hlasoval zástupce velkostatku.*“

9. dubna 1908 se píše: „*Ku komisi ohledání místa pro školu byli zvoleni páni Jos. Vaníček, Frant. Molič.*“

12. května následuje: „*Obecní zastupitelství žehuňské prohlašuje, že zasadně souhlasí s novostavbou školní budovy na starém místě nynější školy, spřikoupením potřebného pozemku sousedícího p B. Menšíka.*“ (V čp. 51 měli po Menšíkových obchod Břízovi, dnes dům vlastní manželé Šváchovi – to pamětníci znají.)

Zatímco úřední kolaudace školy se podle slov tehdejšího řídícího učitele Františka Šorma uskutečnila 11. září 1909, čteme v zápise zastupitelů ze dne 13. září toto: „*Jakým vhodným způsobem upravit slavnost svěcení nové školní budovy na den 19. září 1909. Ku slavnostnímu otevření a posvěcení školy má se na obecni outraty vzyti hudba. Poněvadž jsou zde kapely dvě bylo by žádoucí, aby s e dohodly a hrály společně. V pádu že by se tak nestalo, ma se rozhodnout místni školni rada pro jednu z nich...Dále usnešeno všemy hlasy vyjma p. Kupky Jos. aby na utrasy obce uspořádan byl banket společni.*“

Když jsem dočetla poslední zachovaný zápis z **Protokolů obecního zastupitelství z let 1878 až 1920**, datovaný dnem 1. leden 1920, upustila jsem od svého původního záměru ukončit už toto téma a věnovat se napříště jinému námětu. Další léta druhého desetiletí dvacátého století, zachycená v dokumentu, jsou bohatá na dění v obci, takže jsem je rozdělila na období před a po první světové válce. Kromě toho se také obec potýkala se značnými finančními problémy, způsobenými jednak splácením dluhu za výstavbu školy (celkový obnos činil 89 891,06 K, na Žehuň připadlo uhradit 41 225,82 K), výstavbou silnice do Dobšic, proplácením farských polí při stavbě silnice do Choťovic, opravami obecních cest, zvyšujícími se nároky na podporu chudých atd. Přesto je chvályhodné, že zastupitelé neodmítali přispívat, většinou částkou 10 korun, na mnohé dobročinné účely i mimo rámec obce, např. na živelnou pohromou postižený okres Nová Paka, Dejlově výchovně slepců v Praze, Ústřední matici školské, Pošumavské jednotě, Severočeské jednotě, Spolku slepců a dalším.

V roce 1910 jsem zachytila první úvahy o elektrizaci obce, která se pro nedostatek peněz stále odsouvala na pozdější dobu, řešily se problémy s umístěním pošty, kterou už obec měla od roku 1869, uvažovalo se zřídit telefon, zakoupit a umístit v obci pět luceren (to ještě před úvahami zavést elektřinu) a pověřit ponocného jejich zapalováním (později se ale rozhodlo, že lucerny se rozsvěcet nebudou), vyslovovaly se další návrhy na zlepšení života občanů, ale mnohé stav obecní pokladny nedovoloval.

Zápis ze dne 27. srpna 1911 dokládá, proč se zastupitelé obezřetně rozhodovali, komu uznat právo domovské: „*Co se týče zaplacení požadavku magistrátu Vídeňského za A. Končickou v sumě 1510 K pozastavuje se obecní zást. nad výši požadované sumy a žádá, aby okr. hejtmanství v Poděbradech sdělilo, zdali magistrát Vídeňský byl oprávněn dotyčné A. Končické dávati poporu v této výši, bez dorozumění se s obcí Žehunskou, poněvadž požadavek tento vzbuzuje u poplatníku zadlužené obce všeobecné rozhořčení.*“ Navzdory protestu si obec musela opět vypůjčit peníze a částku později uhradit. První splátka byla do Vídně zaslána až v roce 1913.

Na počátku roku 1912 se zastupitelstvo na pěti zasedáních v lednu intenzivně zabývalo nesrovnalostmi v hospodaření obce a v zápise ze dne 18. ledna se píše: „*...má býti hotovost 1235 K 80 h o čemž však pan účetní nám kasovní hotovost nepředložil ani vysvětlení prozatím nedal. Záležitost ponechává se slavnému obecnímu zastupitelství na uvážení a dalšímu rozhodnutí v této věci.*“ Při dalším šetření se zjistilo, že má mít pokladník 1334,16 K, ale pan účetní zaslal jen 141,40 K a dále se uvádí: „*...zbyvá k placení 1192 K 76 h. tento obnos nezaslal nýbrž zkázal že ho nemá a k dalšímu šetření po uzdravení že se dostaví třeba ku právu.*“

8. února 1912 se píše: „Účetní se má vyzvat aby do 17ho února t.r. uvedl pokladní hotovost v souhlas s revidovanými účty a tu sumu aby odevzdal u obecního úřadu. Pakli tak neučiní podá se na něho trestní oznámení.“ Jak byla záležitost vyřešena se v dalších zápisech už neuvádí, jen to, že byl zvolen nový pokladník, že zřízenec okresního úřadu zjistil, že v hotovosti okrouhle 1200 korun chybí a že pan starosta má uskutečnit rozhodnutí z minulé schůze. Zda tedy rozhodnutí učinil, nevíme.

2. března 1912 se uvádí: „Do rozpočtu pojata jest položka 5000 korun na dláždění výjezdu na válcovanou silnici a na spojovací silnici v obci (od Bendásku k Dymešovým) na silnici na Malou Stranu dá se 20 m2 šutru.“

Zápis ze dne 26. prosince 1912 sděluje: „Pan Karel Pohl ředitel cukr. Libňovse daroval pro místní chudé K 200, které mají býti uloženy a každý štedrý den v obnose K 50 rozděleny...50 K bylo rozděleno a 150 K bude uloženo ve zdejší raiffaisence, a knížka bude uložena u pana starosty.“ (Spořitelna v Žehuni byla založena už v roce 1901. Měla 77 členů, vklady činily 19 626,45 K, výpůjčky 11 028 K. V roce 1924 se stavěla budova spořitelny, v níž bylo od roku 1959 umístěno zdravotní středisko, které zde sídlí doposud.)

Naplňování obecní pokladny bylo i v minulosti tvrdým oříškem. Dokladem za mnohé je toto usnesení zastupitelů z 13. května 1913: „...ukládá se obecnímu starostovi, aby vymáhání dlužních pohledávek odevzdal bez prodlení právnímu zástupci. Dále usnešeno, podati k okresnímu hejtmánství stížnost, že berní úřad přírážky obecní, ode všech poplatníků nevybírá, tak že dle výkazu koncem roku 1912 nám restuje 18.444 koruny. Má se okr. hejtmánství poprositi, aby bernímu úřadu uložilo, by co nejdříve peníze tyto pro obec vybral.“

10. června 1913: „Rozpočet na rok 1913 se jednohlasně schvaluje. Shodek obnášející 4745.26 k, uhradí se 40% přírážkou obecní a 9% přírážkou školní které vynesou 4745.26 k.“

V předposledním předválečném zápise ze dne 6. března 1914 se dozvíme, že první stálý žehuňský lékař MUDr. Karel Zinner byl přijat do „svazku obce Žehuně.“ Poslední zpráva z 21. června oznamuje kolaudaci nové dlažby v Mariánské ulici s dodatkem: „...by na účet pana Součka (dlaždiče) vypůjčený byly peníze ve zdejší raiffaisence.“

Válečné útrapy a bída lidí za první světové války nejen v Žehuni, ale i v celé zemi, podrobně vyličil tehdejší řídící učitel František Šorm ve školní kronice z let 1909 až 1939, nazvané **Pamětní kniha obecné školy v Žehuni**. Něco se dozvídáme také z **Pamětní knihy pro obec Žehuň**, kterou začal psát v roce 1932 také František Šorm. Ve psaní pokračovala učitelka Jiřina Kvasničková.

Nyní však nechme ještě naposledy promlouvat **Protokoly obecních zastupitelů z let 1878 až 1920**. První válečný zápis je datován dnem 15. srpna 1914 a říká se v něm: „Knařízení okr. hejtmánství k zabezpečení polních prací, dle minystreskeko nařízení, ze dne 5. srpna 1914. č 200 ř. z. usnází se na následujícím; Předsedou komise jmenuje se pan Alois Vaclavík, členy pak, Frant Šorm řídící učitel Vac. Honzák důstojný pan farář, Mudr. Karel Ziner lékař.“ Toto opatření, jedno z mnoha, nám objasňuje jmenovaná školní kronika, která podrobně vysvětluje, co bylo nařízeno za války pravidelně provádět. Byly to soupisy zásob obilí, mlýnských výrobků i zásob v domácnostech, jejich zabavování ve prospěch státu, vedení soupisů osevu, podávání zpráv o stavu osetí polí i sklizně, sbírky kovů, vlny, kaučuku a bylin na čaj pro vojáky, sbírky prádla pro vojáky, peněz na vdovy po padlých vojácích, sirotky, na hroby padlých, upisování válečných půjček a mnohé další.

V zápise z 15. srpna 1914 se uvádí: „V zhladem na mimořádné velké práci, mobilazací spojené, navrhuje se p. starostovi pro tu dobů honořář 40. kor. Co se předkládá ku schválení do příští schůze.“

7. prosince čteme tyto dva stručné zápisy: „Stanovení kterak uhraditi rozdíl rekvírovaného obilí oproti cenám běžným.“ Dále pak: „Usnází se, by představenstvo postaralo se o místnosti isolační a zaopatření věcí potřebných.“ (Věřím, že si čtenáři již zvykli na doslovné citování zpráv.)

23. prosince 1914 najdeme mezi body programu: „2. Dodávka rekvírovaného obilí a dohoda o ceně s dodávatelem. 3. Zaopatření 410 pytlů na rekvírované obilí.“ Z jednání pak čteme: „Rekvírované obilí dodáno bude ze dvora Báně jakož i počet potřebných pytlů. Nájem dvora žádá za

obilí maximální ceny. V případě, že by vojenský erár nezaplatil rekvírované obilí do jednoho měsíce, jest naděje, že nájem dvora posečká za přiměřený úrok.“ 25. dubna 1915 se píše: „Usnešeno by se p. Antonínu Ouzkýmu vyplatil obnos za vůz, pro přípřež válečnou, obnos 240 Kor.“

24. května 1915 se obecní zastupitelé rozhodli takto: „Upsání válečné půjčky se neschvaluje.“ V následujícím zápise z 27. května 1915 však své rozhodnutí přehodnocují: „Vzhledem k nutnosti a vlastenecké povinnosti usnáší se obecní zastupitelství jednohlasně ku upsání válečné půjčky ve formě zastavení válečných obligací obecních v obnosu 1400 K. Více upsati vzhledem ku velkému zatížení obce jest nemožno.“

Při schůzi 3. prosince 1915 se konstatuje, že dosud z dluhu na stavbu školy zbývá nedoplatek 24 000, K a podle návrhu p. Václavíka se má podat stížnost na c. k. místodržitelství a zemskou správní komisi, aby byl berní úřad donucen podati výkaz o vybraných přírážkách.

12. června 1916: „Odměna za soupisy osevných ploch, vzhledem na unavující a úmorné práci stanovena panu řídícímu Šormovi v obnosu 100 K.“ 3. února 1917: „Povozy do Poděbrad s rekvírovaným senem a slámou se zaplatí z obecní pokladny a sice za 1. povoz 16 K.“

Důležité rozhodnutí o umístění pošty padlo bezprostředně na sklonku války 25. dubna 1918: „Pan František Tlapák pronajímá obci Žehuni od 1. října 1918 dům č 47 v Žehuni za roční činži 800 K.“ (Teprve v roce 1922 zakoupila obec od dědiců Tlapákových za 45 00 Kč dům čp. 5, kde setrvala pošta až do října 2002.)

„Protokol o schůzi obec. výboru 21/7 1918 za přítomnosti podepsaných: Dle místodr. výnosu ze dne 15/6 1918 zvolena komise pro výkup obilí za rok 1918. Za předsedu: p. starosta Fr. Louka, za místostarostu: p. Arnošt Volejník, za jednatele: p.ř. Fr. Šorm, z obec. výboru: p. Fr. Novák, z vel. rolníků“ p. Zd. Václavík, z středních rolníků p. V. Novotný, z malých rolníků: p. Jos. Kukla, z konsumentů: p. Boh. Novák.“

V průběhu války se kvůli drahotě zvyšovalo nejen služné ponocnému, ale částečně i podpory chudým.

Pozoruhodné je to, že zastupitelé jedinou poznámkou nereagovali na ukončení války. Naštěstí říd. učitel Frant. Šorm ve školní kronice podrobně vyličil nejen všeobecnou radost nad skončením války, ale i velkolepý průvod obcí s hudbou, který se konal 29. října 1918, když zpráva o ukončení války byla definitivně potvrzena.

První poválečný nedatovaný zápis má na programu mimo jiné tyto dva body: „Oprava bytu po uprchlících“ (jednalo se o byt pana Havránka) a „Usneseno ohledně elektriky zahájit jednání s p. Václavíkem.“

V dalších zasedáních až do 26. února 1920, kdy zápisy končí, se znovu jednalo o zavedení elektriny, o vydláždění ulice Na Místech, vydržování školy, neproplacení válečné půjčky, o odtržení osady Nová Bář, o žádosti kupce p. Rady postavit na obecní zahradě mlýn, o snaze zřídit telefonní centrálu.

Loučíme s barvitým a osobitým svědkem minulé doby, kterým jsem se snažila přiblížit čtenářům časy dávno zaváté zapomněním. Pokud se mi podařilo těmito několika výpisy z protokolů přiblížit alespoň částečně atmosféru doby dávno minulé a shovívavě jste dokázali přehlédnout prohřešky pravopisné, splnily tyto řádky svůj účel. A pokud snad vyloudily i jiskřičku úsměvu na Vašich tvářích, byl výsledek ještě lepší, neboť úsměv je kořením života.

Výpisy z **Protokolů obecního zastupitelství z let 1878 až 1920** pořídila v roce 2008 pro Žehuňský zpravodaj

Ludmila Tvrdíková, kronikářka obce